

Asia: VN/8392/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

2 a § Maksun periminen / Uttag av avgif

Ehdotettu sääntely lisää asiakkaan yksityisyyden suojaa ja on kannatettava.

Olisi hyvä pohtia laajemmin, onko julkisoikeudellisten maksujen perintää tarpeen ulkoistaa perintäyhtiöiden tehtäväksi. Ennen maksujen automaattista ulosottoon laittamista olisi tarpeen tarkistaa asiakkaan tilanne. Asiakasmaksujen maksamatta jättämiselle voi olla monia syitä laskun hukkumisesta tai unohtamisesta vähävaraisuuteen ja voimavarojen riittämättömyyteen. Asiakkaan kanssa olisi hyvä voida tilanteen mukaan tehdä maksusuunnitelma tai päätös maksujen kohtuullistamisesta tai perimättä jättämisestä. Maksut ovat tarvittaessa suoraan ulosottokelpoisia. Perintäyhtiön käyttäminen julkisoikeudellisten maksujen perinnässä lisää usein tarpeettomasti maksettavaa loppusummaa ja lisää taloudellista ahdinkoa.

2 b § Päätös maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta / Beslut om avgift som bestäms enligt betalningsförmågan

-

3 § Käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu / Avgift för oanvänd service

Ilman hyväksyttävää syytä käyttämättä jätetystä palvelusta perittävä maksu ehdotetaan laajennettavaksi myös maksuttomiin palveluihin. Eryteisesti maksuttoman palvelun osalta enintään 50,80 euron maksu on suuri. Syyn selvittäminen edellyttää asiakkaan oma-aloitteisuutta eli hänen on oltava yhteydessä ja annettava riittävä selvitys, miksi on jättänyt palvelun käyttämättä. Sinällään maksu on ymmärrettävä, koska hukkaresurssi on toiselta käyttäjältä pois ja lisää turhaan jonoja. Toisaalta olisi voitava ottaa huomioon, ettei kaikilla asiakkailla ole voimavaroja selvittää aktiivisesti omia asioitaan.

Maksujen osalta huolettavat myös 15-17 vuotiaat, joiden osalta lasku on lähetettävä lapselle itselleen eikä vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Tässä ikäryhmässä esiintyy melko paljon huolettomuutta, ajattelemattomuutta, tietämättömyyttä ja osaamattomuutta. Seurauksia ei osata ajatella eikä niistä tiedetä. Julkisoikeudellinen maksu vanhentuu laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 20 § mukaan pääosin viiden vuoden kuluttua sitä seuranneen vuoden alusta, jona se on määrätty tai maksuunpantu. Maksamattomat asiakasmaksut seuraavat nuorta em. ajan, jolloin nämä nuoret eivät saa aloittaa täysi-ikäistä elämäänsä velattomina.

5 § Maksuttomat terveystalvelut / Avgiftsfria hälsovårdstjänster

Esitys laajentaa avosairaanhoidon ja suun terveydenhuollon maksuttomuuden koskemaan Terveystenhoitolain 16 § kouluterveydenhuollon kautta järjestettynä koskemaan kaikenikäisiä oppilaita. Tämä on kannatettava laajennus, sillä moni nuori käy toisen asteen opintoja vielä täytettyään 18 vuotta. Maksuttomat terveystalvelut turvaavat nuorten mahdollisuuksia hakeutua hoitoon tarvittaessa ilman, että se rasittaa elämänvaiheen tavanomaisesti pientä maksukykyä. Tällä taas voi olla laajakin merkitys nuorten hyvinvointiin ja työkykyyn valmistumisen jälkeen.

6 a § Maksukatto / Avgiftstak

Esitys maksukattoa kerryttävien maksujen laajentamisesta sisältämään mm. suun terveydenhuollon palvelut ja hoitotoimenpiteet, 2 momentin 6 kohdassa mainitut toimintakykyä parantavat ja ylläpitävät hoidot sekä erityisesti myös toimeentulotuesta maksetut asiakasmaksut ja alaikäisen osalta perittyjen maksujen laskeminen vanhemman tai muun huoltajan maksukattoon on kannatettava. Palvelutarpeet usein keskittyvät. Näissä tilanteissa maksukaton täyttyminen nopeutuu ja se voi turvata tarvittavien terveydenhuollon käyttömahdollisuuden.

Takuusäätiö kannattaa SOSTEn aiemmin esittämää ehdotusta palvelu-, matka- ja lääkemaksukattojen yhdistämisestä yhdeksi maksukatoksi, joka sidottaisiin esimerkiksi takuueläkkeen tasoon (835 euroa vuonna 2020). Vuonna 2020 käytössä olevat kolme eri maksukattoa; maksukatot palveluille (683 €) lääkkeille (577 €) ja matkoille (300 €) ovat yhteensä 1560 euroa.

SOSTEn esityksessä erilliset maksukatot säilyisivät ja niitä seurattaisiin jatkossakin. Asiakas ei maksaisi palvelu-, matka- tai lääkekohtaista maksua, kun ao. erillinen maksukatto täyttyy. Kun palveluista, matkoista ja lääkkeistä perityt maksut ylittävät maksukaton (835 €), ne olisivat tämän jälkeen maksuttomia. Maksukertymän tarkastelujakson tulisi olla kalenterivuoden sijaan 12 kuukauden jakso.

Maksukattojärjestelmää tulee kehittää siten, että edunsaaja saisi hänelle kuuluvan etuuden automaattisesti. Kunta ei saa periä maksua maksukattoon sisältyvistä palveluista maksukaton tultua täyteen, josta syystä sitä seurataan. Samalla olisi hyvä selvittää, voisiko maksukaton seurantavelvollisuus toimia viran puolesta, jotta vastuu ei enää jäisi asiakkaalle. Kaikki asiakasryhmät eivät kykene yhtäläisesti seuraamaan maksukattonsa täyttymistä tai hakemaan ajoissa liikaa

suoritettujen maksujen palauttamista. Tämä asettaa heikoimmassa asemassa olevat kansalaiset entistä haavoittuvampaan asemaan.

7 b § *Palvelun pitkäaikaisuus / Servicens långvariga karaktär*

-

7 c § *Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon maksu / Avgift för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

-

10 b § *Pitkäaikaisesta tehostetusta palveluasumisesta, pitkäaikaisesta perhehoidosta ja pitkäaikaisesta laitoshoidosta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och för långvarig sluten vård*

-

10 c § *Tuloista tehtävät vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa, pitkäaikaisessa perhehoidossa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa / Avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg, långvarig familjevård och långvarig sluten vård*

Mahdollinen tulon ulosmittaus olisi syytä ottaa huomioon tulojen vähennyksenä, koska kysymyksessä on tulojen mukaan suoritettava pakkoperintä.

10 d § *Tuloista tehtävät erityiset vähennykset pitkäaikaisessa tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa perhehoidossa / Särskilda avdrag från inkomsterna för långvarigt serviceboende med heldygnsomsorg och långvarig familjevård*

Mahdollinen tulon ulosmittaus olisi syytä ottaa huomioon tulojen vähennyksenä, koska kysymyksessä on tulojen mukaan suoritettava pakkoperintä.

10 e § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävä maksu / Avgift för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 f § *Jatkuvasta ja säännöllisestä kotona annettavasta palvelusta sekä pitkäaikaisesta asumispalvelusta perittävän maksun perusteena olevat tulot / Inkomster som utgör grund för avgiften för fortlöpande och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

-

10 g § *Tuloista tehtävät vähennykset jatkuvassa ja säännöllisessä kotona annettavassa palvelussa sekä pitkäaikaisessa asumispalvelussa / Avdrag från inkomsterna för fortgående och regelbunden service i hemmet samt för långvarig boendeservice*

Mahdollinen tulon ulosmittaus olisi syytä ottaa huomioon tulojen vähennyksenä, koska kysymyksessä on tulojen mukaan suoritettava pakkoperintä.

10 h § Tukipalvelut ja asumispalveluun liittyvät palvelut / Stödtjänster och tjänster i samband med boendeservice

-

10 i § Laskennallinen metsätulo / Kalkylerad inkomst av skog

-

10 j § Maksun määrääminen ja tarkistaminen / Bestämmande och justering av avgift

Mahdollinen tulon ulosmittaus olisi syytä ottaa huomioon tulojen vähennyksenä, koska kysymyksessä on tulojen mukaan suoritettava pakkoperintä.

10 k § Palvelun keskeytyksen vaikutus asiakasmaksuun / Hur avbrott i servicen påverkar klientavgiften

-

11 § Maksun alentaminen ja perimättä jättäminen / Nedsättning och eftergift av avgift

Koska voimassa olevaa 11 §:ä on sovellettu kunnissa hyvin vaihtelevasti, kansalaisten yleisen oikeusturvan ja alueellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että pykälän sisältöä selkeytetään ja että siihen lisätään asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva yleinen tiedonantovelvollisuus.

Kaikkien asiakkaiden tai asiakasryhmien voimavarat ja toimintakyky tai tietoisuus oikeuksistaan eivät ole yhtäläiset. Myös heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten mahdollisuudet hakea asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä olisi turvattava. Mahdollisuudesta annettavan tiedon on oltava selkeä, helposti ymmärrettävä ja toimintaa ohjaava. Kuntia on lisäksi kannustettava, ellei jopa velvoitettava tekemään päätöksiä oma-aloitteisesti, jotta hyvä aikomus ei tälläkin muutoksella jää kuolleeksi kirjaimeksi.

13 § Muulta kuin Suomessa asuvalta perittävä maksu / Avgift av dem som inte är bosatta i Finland

-

14 § Tulojen, korvausten tai saamisten periminen kunnalle tai kuntayhtymälle / Uppbärande av inkomster, ersättningar eller fordringar till kommunen eller samkommunen

-

14 a § Viranomaisten tiedonsaantioikeus / Myndigheternas rätt att få upplysningar

-

15 § Muutoksenhaku / Ändringssökande

-

Voimaantulo (alustava voimaantuloajankohta 1.1.2021) Ikraftträdande

Muutoksenhaun osalta sääntelyä selkeytetään nimenomaisella maininnalla, että oikaisua saa hakea myös laskuun. Koska muutoksenhaku yleisesti ottaen koetaan vaikeaksi ja siihen ryhtymiseen on korkea kynnys, ohjeistuksen oikaisuvaatimuksen tekemiseen pitää olla yksiselitteinen ja ymmärrettävällä tavalla kerrottu. Menettelyn pitää olla riittävän helppo, jotta kynnys muutoksenhakuun ei muodostu liian suureksi.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.